

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy íven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
czímezendő.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök Dr. Berde Áron; Girsik János, Szabó Sámuel, Vörös Sándor,
felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: Vetősrendszer és mezei rendőrség. — A vörös here műveléséről Réti János. — Batul alma. Szentgyörgyi Lajos. — Kitünőbb sikerrel termelt főzelék borsó s babfajok. Góbczy Károly. — Egyveleg: Január havi meteorológiai észleletek. — Az „Erdélyi Gazda.” — Monostori vizsgák. — Mezőgazdaságunk általános fejlődése. — A választi kertészet árucarnoka. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Vetés-rendszer és mezei rendőrség.

E czim alatt Brassó megye derék közigazgatási előadója, gróf Schweinitz Gyula egy szabálytervezetet dolgozott ki, s terjesztett be megyéhez és földművelési ministeriumhoz, mely méltán megérdemli, hogy az akták poros halmazában eltemetve ne maradjon, hanem minél nagyobb nyilvánosságot nyerjen főképen azért, hogy példája által másokra is buzdítólag hasson és — természetesen mutatis mutandis — követésre serkentessen.

Az érdekes memorandum szövege — a hatósági megszólítások kihagyásaival — a következő:

* * *

Brassó városa határ-területén már sok év óta teljesen szabad vetősrendszert alkalmaznak. Keresztényfalván már vagy 20 év óta ugart nem tartanak, a hétfalusi járásban szintén nem tartanak ugart; a mi azon körülményből is ered, hogy itt a szántóföld igen kevés. Ugyanis a katasteri hivatalos adatok szerint van

Hosszúfalva 7664 lakójának 1801 hold szántóföldje.

Bácsfalva	2064	"	253	"	"
Csernátfalva	3242	"	519	"	"
Pürkereszt	2400	"	279	"	"
Tatráng	3500	"	336	"	"
Fürkös	3875	"	698	"	"
Zajzon	1358	"	224	"	"

Sajnos azonban, hogy e hét községben — a mint az alább elősorolandó adatokból ki fog világítani — oly vetősrendszer van gyakorlatban, mely nem alapszik okszerű elveken; a talajerő kíméletlenül aknáztatik ki minden tekintet nélkül egy czélszerű vetés-forgásra. Ezen hét községben a tagosítás nehezen lenne keresztül vihető, sőt ez idő szerint az egyesek birtokának kicsinysége miatt nem is volna kivihető.

Apáca községben a szántóföldeknek 56-67%, Ujfaluban 41%, Krizbán 35%-a fekszik ugarban, hasonlóképen a mezőgazdaságilag igen hátramaradt Feketehalom községében is az ugar 35%-ot képez.

A megye többi községeinél azonban már mindinkább észrevehető azon teljesen jogosult törekvés, hogy az ugart vagy egészen, vagy részben elmellőzzék. Az ugar helyén eszközölt takarmány termesztés 1882. évről 1883. évre 3498½ holddal emelkedett; az előbbi évben 1494 holdat, 1883-ik évben magában 3017¾ holdat vetettek be herével, s ily módon az 1876-ik évi 16438 hold ugar 1883-ik évben már 12886½ holdra szállott le.

A mily arányban emelkedett a takarmány termesztés, azon arányban emelkedett az állat-létszám is, mert volt 1874-ben — 1883-ban:

bika	volt 1874-ben	105 drb.	—	1883-ban	117 drb.
tehén	"	8301	"	"	10665
ökör	"	7190	"	"	9660
borju	"	8331	"	"	9689
bival	"	4544	"	"	8911
Összesen		28471	"	"	39042 drb.

Az állat-létszám gyarapodás tehát 10571 drbot teszen. És ha e gyarapodás a marhabevezetési tilalom védelme alatt is jött létre, mindenesetre megvolt itt a takarmánytermesztés terjedésének is a maga hatása.

Egyes községekben az ugar helyén eszközölt takarmánytermesztés valóban meglepő arányokra emelkedett, így pl.:

Bolfaluban 1882-ben volt	8 hold,	1883-ban	225 hold.
Földvárt	"	65 "	" 560 "
Magyaróson	"	50 "	" 547 "
St.-Péteren	"	45 "	" 380 "
Veresmarton	"	25 "	" 433 "
Hölltővényen	"	200 "	" 680 "
Ujfaluban	"	— "	" 57 "

A hétfalusi területen a takarmánytermesztés 77 holddal emelkedett; volt itt ugyanis 1882-ben 60 hold, s lett 1883-ban 137 hold.

A gabonatermelés az emelkedő takarmánytermesztés mellett lényegesen sem nem emelkedett, sem nem csökkent; egy kisebb arányú vetés azonban az egyes határok különböző nagyságából foly.

Az egyes községekben folytatott két és három nyomásos gazdálkodás mellett a trágyatermelés szokatlanul kis mértéket mutat, így pl.:

Apácán	esik 1 holdra	34	metermáza.
Krizbán	" 1 "	48	"
Ujfaluban	" 1 "	39	"
St.-Hermányban	" 1 "	34	"
Petersbergben	" 1 "	29	"

Kiváló gazdák állítása szerint kell pedig 1 holdra 160 metermáza trágya.

A megyében az 1 holdra eső átlag trágyamennyiség teszen 79 metermázsát, s így a hiány holdankint 81 metermázsára megyen, s ha ebből még az ugarnak trágyázó hatását 9 metermázsában levonjuk, még mindig az tűnik ki, hogy 72 metermáza trágyával kevesebb jut a szükségesnél.

Kiváló szakférfiaknak más irányban tett számításai szerint, (melyek szorosan vett tudományos alapokra fektetvék) a talajerő gyarapodása a három nyomásos gazdálkodásnál teszen mintegy 195 fokot, a veszteség 193·20 fokot, s így a gyarapodás 1·80 fokot tesz, ezzel szemben egy hat nyomásos gazdálkodásnál a gyarapodás 14·40 fokra, s belterjes takarmánytermelésnél a gyarapodás 260 fokra, a veszteség 157·60 fokra, s így a gyarapodás 102·40 fokra emelkedik.

Ezekből teljesen belátható, hogy a leirt viszonyok között a talajerőnek folyvást csökkennie kell, s a nép elszegényedik, mert a kor igényeinek nem megfelelő gazdálkodást folytat.

Azon jogosult kérdés is támad itt egyebek után, hogy mit képvisel az ugar takarmány értéke?

Erre nézve következő adatokkal válaszolunk. 1882-ik évben volt 16385 hold ugarban, ha holdjára 2·7 metermáza takarmányértéket számítunk, akkor 44186·85 metermáza takarmányérték áll előttünk.

Miután a megyében 60612 középmarha van, 1 középmarhára esik az ugar takarmányértékből mintegy 73 kiló, s ha a marhalétszámnak csak fele jár az ugaron, esik 1 drbra 146 kiló; s ha az ugar takarmányértékét kétszer akkoránál is vesszük fel, esik 1 drbra az egész ugaridő alatt 296 kiló, hogy ebből mily csekélység esik egy napra, ki sem mutatjuk!

Ehhez járul az is, hogy a tarló legelőt sem szabad sokra becsülnünk, habár másrészt tagadhatlan, hogy az alászántott növénymaradványok a talaj elvont részeinek egy-részét visszazolgáltatják.

Folyó szám	A község neve	Lakósa	Távolság Braszótól kilométerben	A határterülete						Szántó rét és legelő	Takarmánytermelés alatt 1883-ban	Ugar 1882.	Az ugar % a szántóföld után	Közép marhaegység	1000 hold szántóra esik középmarha egység	Összes adók forint	Az adóbol esik			
				Szántó	Rét	Legelő	Erdő	Termékellen	Összesen								ft	kr.	ft	kr.
1	Apáca	1554	33·5	3316	841	—	5345	246	9745	4157	2	1907	56·69	1520	365	4737	3	4	—	48
2	Krizba	1700	21·5	1842	1037	780	4317	136	8114	3659	6	648	35	1400	379	4455	2	2	—	54
3	Ujfal	1116	16	1286	189	194	1011	97	2779	1669	57	537	41	1038	618	3107	2	2	—	54
4	Hétfalú járás	24103	7—14	4113	12813	11996	48049	2238	74210	28922	137·3	—	—	11048	382	58816	2	2	—	79
5	St.-Hermány	1987	11	7172	1283	1196	241	349	10215	9651	90	1486	20	3861	400	13963	7	4	—	36
6	St.-Péter	1675	8	4666	535	1074	301	195	6773	6275	380	1220	26	4206	670	10190	6	6	—	50
7	Keresztényf.	2317	10	2275	183	86	1771	164	4481	2544	—	—	—	3520	1383	15608	6	4	—	73
8	Rozsnyó**	4099	12	4164	7569	2305	13804	768	28612	14038	927	590	14	4860	346	18253	6	4	—	45
9	Feketehalom	3936	115	4553	3934	1381	12753	432	23056	9868	126	1615	35	4064	421	21090	5	5	—	91
10	Hölltővény	2147	13	3365	1063	400	—	177	5007	4828	680	526	15	2632	545	12477	5	5	—	81

*) Keresztényfalvi lakosok idegen határokon binnak még 3760 hold szántóföldet és rétet: de ezt is hozzászámítva esik náluk 1000 hold szántóföldre és rétre még mindig 663 kézparha egység.
**) Rozsnyó, St.-Péter, Hölltővény és Feketehalom a heretenyészést csak az újabb időben kezdték meg.

(Folyt. köv.)

Brassó megye alábbi megnevezett járása s községeiben a határok nagysága, az ugar és takarmánytermesztés arányai, a létező középmarha létszáma s az adók fölött.

A vörös here műveléséről.

A vörös herének (*Trifolium pratense*) különféle válfajai közül gazdasági szempontból kettő bir érdekel, egymint a.) a *Trifolium pratense perenne* (előbbi nevén *Tr. pr. pratense vadréti here*) b.) a *Trifolium pratense sativum*, e válfajhoz tartoznak a most kultivált herefélék 1. a *brabanti*, hollandi vagy *bordeauxi*. 2. a *steyer here*. 3. *normandi*. 4. *bretagnei here*.

Hazánkban ezek közül legelterjedtebb a *steyer here*, Németországban pedig a *brabanti* és a *steyer*.

A *brabanti* kicsi, finom, sötét-zöld, korai, s szívósabb és a maga után való vetést is inkább eltűri, mint a többi francia fajta.

A *steyer here* világos-zöld, szára magasabb s keményebb, durvább, 8–14 nappal később érik, kitartóbb, szívósabb zordfékvésben s puhaságát tovább megtartja, (nedvűsabb), mint a *brabanti*.

A herék különbözetére nézve Nobbe ezeket mondja: „A here fajták megkülönböztetésénél a mag színére nagy súlyt nem fektethetünk, mivel a szín egy, ugyanazon fajtánál is nagyon változik az érés stadiuma szerint; raktározás mellett megbarnul, mialatt egyúttal a fénye is lassankint elvész, a mi tulajdonképp a *Trifolium*oknál jellegző szokott lenni. A sötét, viola-szín jellegző a jól megérett és friss vörös here magjára, a zöldes a fehér here (*Tr. repens*), a márványozott szín a svéd here (*Tr. falcata*), s az eper herére (*Tr. fragiferum*); szóval a szín csak másodrendű szerepet visz a magvak meghatározásánál. — Nem sokkal fontosabb a nagyság után való vizsgálódás. Legbiztosabb mérvadó: a magvaknak az alakja, ez mindig tekintetbe veendő, még pedig első helyen. Továbbá a vörös herénél a gyököcske vastag s tompán végződik s a csemlevek (sziklevek) mintegy fele nagyságát éri el s itt egy szögletet képez.“ A magvak csirképessége 2 évig tart. Nobbe vizsgálódása szerint a tiszta magvakból átlag 83% és 100 súlyrészből 78%-ra tehető, (minimum 18%) a csirképes mag. Idegen keverék rész (tisztatlanság) találtatott a kész árúkban átlag 6.4%, maximum 61.9%. Középmínőségű árúknak 78% csirképességgel kell bírniok, s legfeljebb 4.5% idegen részt tartalmazhatnak és természetesen egészen aranka s szádormenteseknek kell lenniök. Ha a vörös herének használhatósága 85%-ig megy fel, akkor már igen kitünőnek mondható a lóhere mag.

Ha a termelő nem nyújt elég garantiát a heremag tisztaságáról, csirképességéről, szerezzük be oly magkereskedőtől, ki ezért jótállást vállal. Tudnivaló ugyanis, hogy hazai heremag készleteinknek értékét rendszeren azok tisztatlansága szállítja alá; ezért is keresett a külföldi heremag, de az is tudnivaló, hogy külföldön némely helyen pl. Prágában, Hamburgban nagy csalásokat üznek a heremagvak hamisításával. Ezelőtt néhány évvel panaszkodott ugyanis egy ismeretes fővárosi magkereskedőnk, pl. a luczerna-mag tisztatlansága ellen, hogy sok komlós csigacső, egyes esetekben több mint 80% és 8–12% idős maggal lettek keverve az árúk, s a valódi jó mag csak 8–12%-ot tett ki. Máskor mézkerep (*Melilotus*), fehér here s amerikai luczerna magvával volt keverve az árú. Mit állítolag azért is elkövetnek, hogy úgy látszassék, mintha az árú egyenesen a termelő kezé-

ből jönne, ki tisztító eszközökkel, rostákkal még nem mindig rendelkezik. Sőt az is megtörténik, hogy a magot utánzott színű s a felismerhetlenségig azonos közemcsékkal szaporítják s így bocsátják drága áron a kereskedésbe. Ily árúk jöttek Cseh- és Olaszországból.

A vörös here ott diszlik erőteljesen, hol a talaj mély, humus gazdag, mészen nem szűkölködik, friss, nem régi törésű, lappangó víztől (altalaj-víz) ment s meszet tartalmaz elegendő mennyiségben. Mivel sok ásványi tápanyagot fogyaszt, s megkívánja, hogy a talajban folyton elegendő nyirkosság legyen, a mély művelés képezi főfeltételét biztos termésének s magas hozamának. Egy jó terméshez (460 vmásza pr. Hektár) kívánatlik ugyanis: 83 kg. kali, 83 kg. mész, 23 kg. vilsav s 96 kg. légeny. (Ezzel párhuzamba állítva egy jó repce aratáshoz 19 hektoliter pr. Hektár szükséges 40 kg. kali, 54 kg. mész, 31 kg. vilsav s 55 kg. légeny; tehát lóher termékkel csaknem kétszerese vitetik ki a talajból a kalinak, mésznek és légenynek; csakis a vilsav fogyasztás tűnik ki kevesebbnek.) Fraas és Nobbe jeles tudósaink vizsgálódása szerint a lóher az első hónapok alatt csak igen egyszerű gyökeret képez s csak szeptemberben jönnek létre nála a mellék-gyökerek, a második esztendőben azután egy mélyre menő karógyökeret igyekszik bocsátani le az altalajba, de nem ezzel veszi fel a talajból a legtöbb tápot, hanem a mellék-gyökerei által, melyek a talajban a tápanyag elosztása s bősége szerint ágazodnak s szaporodnak el.

Werner Proskauban meghatározta, hogy egy-egy éves lóhere után mennyi tarló s gyökmaradvány származik egy hektar földről (26 centimeter mélységben) s abban mennyi légeny s ásványi alkatrész foglalatik:

Légszáraz tarló s gyökmaradvány	9976.2 kgr.
Légeny	214.6 „
Mész	292.9 „
Magnezia	55.2 „
Kali	90.0 „
Natron	22.4 „
Kénsav	29.1 „
Phosphorsav	83.9 „

A vegyelemzés által kimutatott fentebbi számokból azon meggyőződésre jutunk, hogy sovány talajokról, illetve olyanokról, melyekben oldható tápanyag felhalmozódva nincs, kielégítő here terméseket nem kaphatunk. Ha azt akarjuk, hogy a lóher egész tenyészerővel fejlődhesék, meg kell neki adnunk mindezekelőtt a kívánt kedvező feltételeket, hogy így összes tevékenységét kifejthesse a tenyészidő alatt. Egyike ezen feltételeknek a lóhernek megfelelő beillesztése a vetésforgóba, mi ellen sokan vétenek. Továbbá ott, hol attól lehet tartani, hogy késői tavaszi derek és száraz tavaszi hónapok a fiatal lóhernek sokat ártnak, indokolt, a herét nem tavaszi, de ősziakkal együtt vetni el. Mégis óvatosak legyünk azonban, ha televénygazdag talajjal van dolgunk, mert az igen likacsos s laza természetű lévén, rajta a gyenge vetés a kifagyás veszélyének lehet kitéve. Ez esetben tehát, okszerűbb a vetést kora tavaszra hagyni s védnövényül őszi gabonát választani. Hogy a vetést itt miként takarjuk alá, könnyű boronával-e, vagy gyű-

rüs hengerrel, avagy takaratlanul hagyjuk? az függ a talaj szerkezetétől s nedvességi állapotától.

Prof. dr. Heinrich kísérletei szerint a gyps, superphosphor s mész a szár erősebb képzésére hatnak, a kali s magnézia-sók ellenben a bujább levélképződést mozdítják elő. A légenyűs trágyák (chilisalétrum, kénsavas ammoniak) a here közt a gyomok szaporodásának általában kedveznek. Ezt elkerülendő, a here alá lehetőleg gyommentes talajt választunk s a vetőmaggal nem szabad takarékoskodnunk. A takarékoság a vetőmaggal itt pazarlás, s a sűrű vetés takarékoság!

A talaj állapota, physikai tulajdonsága, főleg pedig nedvességéhez mérten a csirázás folyamata sem egyforma kedvezően megy végbe, s ez okból vetésre hektáronként 15—30 kilót (kat. holdanként 8.5—17 kgr.) számíthatunk. Lóher termelésre különösen alkalmas talajon (ott, hol a lóher biztosan megterem jó sikerrel) s kiváltképp, ha a talaj nem gyomos, a vetőmag fenetebbi mennyisége $\frac{1}{3}$ -al kevesbíthető. A vetőmag alátakarásának mélysége tavaszi vetéskor nedves talajon 0.6—1.5 cmtr. közt változhatik; száraz talajon pedig 2.5 cmtrre is mehet. A vetőmag friss, tiszta (gyommentes) s súlyos legyen. A melyben aranka (cuscuta) található, vetésre való használat előtt igen gondosan kitisztítandó. E czélra 0.75 millimeter átmérőjű sziták szolgálnak. Annakelőtte a hohenheimi aranka-rosták voltak elterjedve, ma már hazánkban is gyártanak ilyeneket. Nevezetesen Kühne Ede mosonyi gépgyárosnál kaphatók az ugynevezett Thallmayer-féle kisebb és nagyobb aranka-választó rosták. A kisebbnek ára 28 frt. Munkaképessége óránként 20 kgr. A nagyobbak ára 55 frt s téteményképessége óránként 60 kilogramm.

(Dr. Lippe után)

Réti János.

Batul alma. *)

A IV. oszt. rózsza almák osztályába tartozik.

E jellemzőleg szabályos termetű, kiváló szép és becses almafaj hazája Erdély, hol ember emlékezet óta diszlik, s honnan a közelebbi években széles elterjedtséget nyert. Pár évtíz előtt megküldvén Nagy Ferencz tanár az erdélyi ősi almafajok közt a Batult és Pónyikot is dr. Lucasnak és De Jonghenak. Dr. Lucas a pónyikba lett szerelmes, a nagy belga Jonghet pedig a batul kötelezte le. Napjainkban ugyszólván világszerte el van terjedve, s mint legelső rendű piacos gyümölcs, de a mely belbecs tekintetében is az elsők közé számítható, már a gyümölcsészet irodalmában is méltó helyet foglal el.

Szárma zását homály fedi; annyi azonban ismeretes, hogy először erdélyi szászlakóink földén vonta magára a gyümölcstenyésztők figyelmét, honnan aztán más magyar megyéinkbe

*) Megkezdve lapunk ez évi 1-ső számában a „Bánffii Pál-Ial” erdélyi ősi almáink leírásának közzétételét, ime szakosztályunk ígéretéhez képest hozzuk a Batult, s ezt követőleg 2—3 hetenként a többi; arra törekedvén, hogy az év folytán, egy koszoruba fűzve, nevezetesebb „erdélyi ősi almáink” leírását, gyarapítsuk tisztelt ügylársaink gyümölcsészet — birodalmi gyűjteményét. Sz. L.

is elterjedt, s különösen pár évtíz óta ismeretessé lett a nagy világban is mindenfelé.

Kaposságát bizonyítja az, hogy bármennyi ojtvány termeltessék, s bármennyi gyümölcs álljon rendelkezésünkre, belőle csak részben elégtethetnek ki az azt keresők.

Erdélyben a batulnak több változványait emlegetik, így pl. a zöld batul, sáromberki, sárga batul, szeges, piros, kormos, apró batulokat stb.; de a melyek mind ugyanazon egynek, t. i. a „zöld batulnak” különböző vidéki és talaji viszonyok szerint történt szinesedései, illetve alakulásai. Kivéve azon újabbnál-újabb változványokat, melyek netaláni magonczozás útján állítottak vagy állottak elő.

Érés ideje decz.-márcz., s alkalmas jó hűvös helyen meleg tavaszig is eltartható.

Minőségre nézve erdélyi tapasztalatok szerint elsőrendű csemege és kitünőleg elsőrendű piacos gyümölcs, s méltán mondhatjuk mi is Bereczkivel „Erdély büszkeségének.”

Nagyságra nézve rendszeren középnagy, ritkán marad aprón vagy nő nagyra.

Alakja lapos, néha kissé hengeres gömbalaku, — jellemzőleg szép szabályos termetű, s nagy ritkaság, hogy egyik vagy másik oldalán kissé hizottabb vagy emelkedettebb volna; mindkét végén csaknem egyenlően és szelíden fogyva boltozódik, s elég széles karimában enyészik el.

Szára rövid, fás, szárüregének oldalai rendszeren finom, sugaras rozsdával vannak bevonva, s jellemzőleg sokáig zölden maradók.

Kelyhe kicsi, zárt, ritkán kissé nyílt, egymásba boruló és molyhos osztványaival, elég tágas, kevésbé mély üregben ülő.

Héja fuom, sima, fényes, mintha ki volna csiszolva; eleinte fehéres-zöld, értével rendszeren szalma-sárga színt vált. A napnak jól kitett példányok ragyogó pirral mosódnak be, néha szelíden belehelt s piros petytyekkel és szeplőkkel hintve be. Rozsda-folt — a szár mélyedést kivéve, ritkán fordul elő rajta; de feketés ragyásodást néha találhatni felületén.

Husa fehér, finom, tömött; eleinte gyöngéden roppanó és pezsgő, teljes értével azonban csaknem vajszerűen olvadó; leve igen bő, elég czukros, üdítő savanyval emelt, igen kellemes, a rózsza almák zamatára emlékeztető fűszerrel; — egy nemével azonban néha a fojtósság utóizének, mint némelyek, mint a Diel vajoncánál is — javára rónak jeles gyümölcsünknek.

Magtorkja husos, zárt tengelyű, 3—4 rövid, duzzadt barna magot rejt.

Fája gyors fejlődésű, csakhamar nagyra nő. Elég korán, rendszeren és bőven terem, virágzásban sem kényes, kötődött gyümölcsei is jól daczolnak a késői fagyokkal; felfelé törekvő vagy nyílt szögekben elálló ágaival, — melyek gyümölcsveszőkkel és peczekkel elég korán beruházkodnak, — sűrű, lombos koronát alkot, mely miatt résen kell állania birtokosának ritkító eszközeivel. A talajban sem válogat ugyan, de inkább szereti mégis az alantosabb nedvdusabb helyeket, gyümölcsei sem igen fergesedvén, igen jól állják helyüket a fán.

Vesszői bőségben szoktak nőni, közép hosszúságúak és csaknem végig egyenlő vastagságúak, egyenesek, igen finoman és gyéren molyhosak, nagy részben csupaszok, fényesek, sötét-vörössel árnyalt barnák, rövid levélközűek.

Rügyei aprók, laposak és tompa hegyűek, fához lapulók, sűrűn szürkés molyhosak, alig kiálló, csaknem sima párkányos talapon ülők.

Virágrügyei szintén nem nagyok, s csaknem a gyümölcs alakja szerint ezek is tojásdadok, tompa hegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei középnyagok, finom, vékony tapintatúak, kerekdedek, itt-ott tojásdadok, többnyire félrecsavarodó hegyben végződnek; laposak, ritkán ívelték, nyelökkel egy irányban felfelé állók; lapjuk alsó felén finoman molyhosak, felső felén pedig csupaszkok, fényesek, simák; rendszeren sötét-zöldek, széleiken éles, néha tompa hegyű fogakkal is finoman, de szabálytalanul fűrészesek. Levélnyelük rendszeren rövid, közép vastagságú. Levélpárhái aprók, fonal vagy ár idomúak, elég tartósak. A peczekeken ülő virágrügyeit körítő levelek tojásdadok vagy kerülekesek, valamint a hosszabb növési ez évi vesszők végén rendszeren fejlődni szokott virágrügyeket környező, vékony nyelűkről mereven szétterülő véglevelek is.

Hasonnevei: Batullen, narancs alma, üveg alma, bécsi alma, piros batullen, Pomme de Transylvanie, (Cerdély alma), gross batullen, s még Schmecketer is.

Leirói: Nagy Ferencz, dr. Lucas, Lervig, Kócsi Károly, Bereczki Máté.

Észrevétel: Batulunk a helyben nem válogatós, mindennél diszlik és terem. Mindazonáltal az alantosság, mivel talaju lapályban találja magát igazában otthon, s hoz már 8—10 éves korában igen szép termést. Gyümölcseinek ize és színe a hűvösebb, s illetve árnyékosabb vagy ellenkező fekvések szerint nagyon változó. Már is végtelen elterjedtségnek örvend, s ha így megy, összes almáinkat felül fogja mulni világhódítói tekintetben. Mit bizonytalannal meg is érdemel febbebb ismerttetett kiváló tulajdonainál fogva.

Szentgyörgyi Lajos,

Kitünőbb sikerrel termelt főzelék borsó s bab fajok.

A borsó neműek fajbecse — mint sok más terméknél is — főképp korai termésétől, másod rendben bőtermése és izletességétől feltételeztetik. Ez alapon melyik faj érdemi az első helyet, több vélemény nyilvánult efelől, a nélkül, hogy valamelyik elsőse egyetértően megállapítva lett volna. E célhoz közelítés tekintetéből nem tartom feleslegesnek pár szóval ismertetni a választói kertészetben a megválogatottabb kísérleti termelgetésénél mely fajok jutottak elsőbségre.

1. Amerikai csoda-borsó, ezt mint legbecsesebb újdonságot ismertette Villásy Pál az 1882. évi „Gyümölcsészeti és konyhakerti füzetek“ 253. sz. lapján, többek közt azt irván róla: „kik a korai és alacsony borsóra súlyt fektetnek, azoknak ennél jobbat nem ajánlhatok; mert ez nem csak rendkívül bőtermő, hanem a mellett kiválólag jó, öt hét alatt az elvetés után pedig már élvezhető.“ Valóban e fajról hasonló elismeréssel szólhatok, azon különbséggel, hogy e hűsebb éghajlat alatt a termény kifejlődése alig egy héttel későbbre tehető. Azonban 8—10 nappal így is korábban érett, mint más legkorább. Alig

15 cmtr. magas növényzete bámulatosan zsufolva van igen izletes velő borsó termékével, üzdészetre is a legalkalmasabb és így sok jeles tulajdona mellett ez idő szerint aligha van más faj, mely elsőségben versenyezhet vele.

2. Landreth korai kifejtő borsója, kissé fut, alig $\frac{1}{2}$ meter magosan, bőtermő, a legizletesebb cukorédes termékkel, mely előbbi után leghamarább fejlődik élvezhetővé.

3. De Grace, alig 20 centimeter magas növényzetű cukor-borsó, korai kifejlődésre előbbtől is alig késik valamit, e mellett igen bőtermő kifejtő vastag csövekkel, üzdészetre is egyik leghasználhatóbb faj.

4. Zöld Remontant kifejtő borsó, kissé fut és egész nyáron terem, magcsöve mindig zöld, még érett állapotában is és igen izletes.

5. Vilmorin-féle Knigth s Marron cukor-borsó, kissé fut, korai, igen bőtermő, hüvelyesen ehető, gyöngéd fehér csövekkel.

6. Görbe hüvelyű cukor-borsó, magas futású, korán és tartósan termő, viasz-sárga finom gyöngéd hüvelyekkel.

Bab fajok becse hasonlólag nagyon határozván a korai fejlődés, habár e korábbiak nem a finomabb szálkátlanak, ezek vehetők az első sorozatba és helyesebben, mint egy bizonyos kiállításon, hol a bírálók a babot is — más tulajdonaira tekintet nélkül — mint a búzát súlyméréssel mérték és súlya szerint szabták meg értékét, becset!

1. Legkorábbi etamps-i törpe bab, igen bőtermő, időviszontagságnak is ellenálló, zölden és szemül korán használható, jeles faj.

2. Carter-féle „Longswood“ törpe bab, igen korai és nagyon termékeny, üzdészetre is nagyon alkalmas.

3. Datolya korai törpe bab, nagyon bőtermő, a legizletesebb nagy büdöskő-szín szemekkel, telt araszos csövekkel, úgy zölden, mint szemül a leghasználhatóbb, magán produktum, ismertésük után ki egyszer termelte, nem tud megválni tőle, s egy-egy vidéken hamar elterjed.

4. Fekete Néger, üzdészetre és szabadban termelni nagyon érdemes, korai, kitartó, bőtermő törpe bab.

5. Angol korai, üzdészetre is igen alkalmas, zöldjében igen finom, szálkátlan, alacsony növényzetű bab.

6. Mont d'or bab, törpe. „Ilyen nincs még sehol, csak karó-bab létezik efféle“ mondák még tavaly is erdélyi magkereskedők többen, nem tudva azt, hogy az e nevet viselő hirdetett karó-babról 3 év előtt már alig nyilvánult azon ohajtás, vajha ezen faj törpe is lehetne; mindjárt került német és francia kertész, a ki a törpe fajt is előállítá és pár évben már nagyobb magkereskedőink is, habár magas áron árulgatták. E törpe faj korai, arany sárga, husos, szálkátlan, igen gyöngéd, hüvelyes, a legbővebben terem. Mult évben azonban a ragya nagyobb ártalmára volt ezen fajnak.

7. Schwaneck-féle törpe viasz bab, szálkátlan, bőtermő, üzdészetre úgy, mint szabadban termelve zölden kitünő.

8. Karós Mont d'or bab, tavasztól őszig folyton virágzik és terem, teljesen szálkátlan, viasz-sárga zsenge hü-

velyei a leggyengébb, legizletesebb ételt szolgáltatják; ez mondhatni a finom babok netovábbja, s ugyanennek törpe származék terméke is.

9. Fekete viasz, szálkátlan, igen kitartó, termékeny karós bab.

10. Sárga szálkátlan karós bab, zöld hüvelyben, halvány sárga, gyöngéd izletes szemekkel, felettebb termékeny és finom. Régebben termelve, ismertetésünk után ujabbban a kereskedői világban Newington Wonder név alatt szerepelni nyert hivatást.

11. Meggy-bab, karós, hártálylan, nagy lapos meggy-szin szemekkel telt zöld csövekkel gazdagon ellátva, igen izletes táplálékot nyújt.

12. Boszniai vagy Honvéd-bab, egy magyar katonára Boszniából „Honvéd-bab“ néven küldött egy próbavetésre valót haza belőle, innen viseli e kettős nevet. Karós, szálkátlan, rendkívül termékeny, araszos nagy zöld hüvelyei gyöngéd izletesek, telve tojásdad gömbölyű szemekkel, melyek beérve fehérek, halvány piros körzetű csira fészekkel, érett állapotban is igen jó főzeléket adnak. Széles elterjesztésre méltó faj.

Több évi jó siker tanuskodik e fajok elsőbségéről és a választói kertészetben megszerezhetők lesznek.

Válaszút.

Gobóczy Károly.

EGYVELEG.

— Január havi meteorológiai észleletek. A kolozs-monostori állomás észleleteiből közöljük a január havi összevont adatokat, u. m. légnomás. (tengerszinre redukálva) középátlaga 764.5, legmagasabb január hó 1-én 775.0, legkisebb január hó 28-án 750.9 milliméter, középhőmérséklet C° —5.3, legmagasabb január hó 24-kén 5.2, legkisebb január hó 4-én —20.5. A párányomás átlaga 2.8 milliméter, a légnedvesség százalékának átlaga 90. A napontai 3-szori észlelésnél előfordult: szélesend 1-szer, szél 92-szer, ugyanis északi szél —szer, északkeleti szél 2-szer, keleti szél 43-szor, délkeleti szél 1-szer, déli szél —szer, délnyugoti szél —szor, nyugoti szél 35-ször és északnyugoti szél 11-szer. A csapadékos napok száma tett 4-et, hó volt 11, jég —, égháboru — napon, összesen 18.4 milliméter csapadék volt e hónapban, legtöbb 16-án, azaz 4.0 milliméter. —

— Az „Erdélyi Gazda“ 6. számában „Önetető és dobvédő készülék cséplőgépekre“ című közleményhez pótlólag felemlitem, miszerint az ismertetett Marshall Sons & Comp. Limited-féle önetető és dobvédő készülékekhez hasonló, a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézetben és méltóságos báró Bánffy Ernő ur gazdaságánál Kolozs-Borsán már alkalmazásban van. Ezen készülék kapható Graepel Hugónál Marshall Sons & Comp. Limited főügynökénél Budapesten, VI. bárány-utca 16. számgyár-utca sarkán.

— Monostori vizsgák. A kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézet 188²/₃-ik tanév I-ső félévi vizsgáinak sorrendje: III-ad éven február 16-án üzlettan és nemzetgazda-

ságtan, február 18-án kertészettan, február 20-án juh és sertés-tenyésztés, február 22-én jogisme, február 23-án statistika, február 25-én technologia és borászat, február 27-én állatgyógytan, február 29-én építészettan, márczius 3-án erdőszettan. II-od éven február 16-án állatboncz- és élettan, február 18-án általános növénytermelés, február 20-án gazdasági hasznos és káros állatok tana, február 22-én növényboncz- és élettan, február 22-án éghajlattan, február 25-én eröműtan, február 27-én elméleti mértan. I-ső éven február 26-án ügyirálytan, február 28-án természettan, márczius 1-én számtan, márczius 3-án vegytan, márczius 5-én ásvány- és földisme, márczius 6-án gyakorlati vizsga. A vizsgák nyilvánosak, — kezdődnek délelőtt 9, délután 3 órakor.

— Mezőgazdaságunk általános fejlődése az ujabb időben elhódítja a termelés és forgalom ama tényezőit is, melyek tekintetében eddig meglehetősen az idegen befolyás gyámsága alatt állottunk. Ily örömdetes fejlődést mutat a mezőgazdaságilag főfontosságú vetőmagtermelés és magkereskedés is, a meunyiben a hazánkban termelt gazdasági magvakból statistikai adatok tanúsága szerint, már meglehetősen kivitelnünk van; holott még csak néhány évvel ezelőtt tetemes import után adóztunk a külföld haladottabb államainak; tehát e részben is sikerült: termelésünket az idegen — semmi tekintetben sem előnyös — befolyástól függetleníteni. Mezőgazdaságunk integráló része: a magtermelés és üzlet helyzetének ezen kétségtelenül kedvező változását mondhatjuk, egyenesen azoknak köszönhetjük, kik a kellő szakértelemmel és fáradsatlan törekvéssel szentelték tehetségüket és munkájukat a gazdaságilag oly végtelenül fontos magkereskedésnek; ezek között első sorban kell elismernünk ama kiváló szolgáltatókat, melyekkel az évek során át vas-következetességgel és szívós kitartással előre törekvő Mauthner Ödön budapesti magkereskedő czég, gazdaságunk ez irányu fejlődését előmozdította. A fentebb érintett kedvező alakulását viszonyainknak, főleg a gazdasági magvak fejlődő kivitelt, mely egyértelmű a termelés jobb értékesítésével, tehát a gazdálkodás nagyobb hasznáival, jórészen ezen előnyösen ismert s a gazdailág közbecsülésében részesülő czég lankadatlan fáradozásainak köszönhetjük és részünkről mindazoknak, kik e czég működését és eljárását megismerni kívánják, melegen ajánljuk, hogy annak most megjelent gazdag tartalmu gazdasági-, konyhakerti- és virágmag főárjegyzékét — mely kívánatra, a czég által (Budapest, Koronaherczeg-utca 18. sz.) bárkinek, készséggel megküldetik — figyelmükben részesítsék és a czég által a mezőgazdaságnak általánosan tett hasznos szolgáltatókat maguknak is biztosítani törekedjenek.

— A választói kertészet áru csarnoka. Ezen czég felirattal gazd. egyleti irodánknak majd átellenében az új plebánia épület alatt egy nagy jelentőségű üzlet nyitattott meg közelebről. Nagy jelentőségű a mennyiben ez, egy a kertészet minden ágát képviselő üzlet, milyenre a kertészeti különböző tárgyakkal — fajmagvaknak a termés és gyümölcsözés sikeréig együtt találhatása megbírállhatása tekintetéből rég érzett szükség volt. Jelentős azért is, mert ezen üzlet felállítása egyik te-

kintélyes birtokos báró Bánffy Ádám ur műve, kinek sokoldalú szakismerete, közügyszeretettel páros áldozatkészsége teljes biztosíték arra, hogy nagy terjedelmű kísérleti telepéről és kertészetéből a jók java árad ki az üzlet közvetítése által egy a fogyasztó, mint a termelő közönség használatára. A kezdetnél már tömegesen vannak az üzletbe beállítva a disznóvénnyek, a nyíló virágok, más oldalon a zöldségneműk, a nemesebb gyümölcsök. Kifutásban van rövid idő múlva az üzdei vetemények tömeges beszállítása is, ugyiszinte a gazdasági kerti magvak — mint a kiállításokon elsőrendű kitüntelést nyert nagy számú burgonya, törökbuza, babfélék stb. — nagyobb mérvű elhelyezése kiválóbb fajokban, melyeknek úgy helyben, mint vidéki megrendelésre lehető jutányos elárúsítása vétetett célba. Bizton hisszük, hogy e jó célú törekvés a nagy közönségnél is méltó pártolásra talál.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest február 9. | Bécs február 9.

Buza	9.35—10.15 frt	9.50—10.60 frt
Rozs	7.70—8.00 frt	8.35—8.65 frt
Árpa, takarmány	7.15—7.40 frt	— — — frt
Árpa, szeszfőzésre	7.60—8.80 frt	8.50—9.25 frt
Árpa, seres	9.00—10.30 frt	9.00—11.50 frt
Zab	6.75—7.10 frt	7.20—7.50 frt
Törökbuza	6.65—6.75 frt	6.90—7.95 frt

Budapesti marhavásár február 7-én. Őszszes felhajtás 1335 db. nagy és 1146 db. apró marha. Ebből eladatott 18 db. bika, 624 db. ökör, 316 db. vágó tehén, 339 db. fejős tehén, 48 db. bival, 496 db. borju, — db. birka. Árak: bika darabonként 85—190 frt, ökör páronként 220—300 frt, vágó tehén páronként 200—245 frt, fejős tehén darabonként 80½—140 frt, bival páronként 160—200 frt, borju drbonként 10—25 frt, bárány páronként — frt, birka páronként — frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 53—56 frt, tehenhús 49—52 frt, borjuhús 72—73 frt, bivalhús 46—50 frt.

Bécsi marhavásár február 4-én. Őszszes felhajtás 2712 drb. és pedig 1743 drb. magyar, 517 drb. lengyel és 452 drb. német fajta, melyből 2622 drb. ökör, 38 drb.

tehén, 52 drb. bika és — db. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 52—66 frt, lengyel 54—61 frt, német 54—66 frt, tehén 54—58 frt, bika 50—58 frt, bival — — frt. Lábán darabonként — — frtot fizettek.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

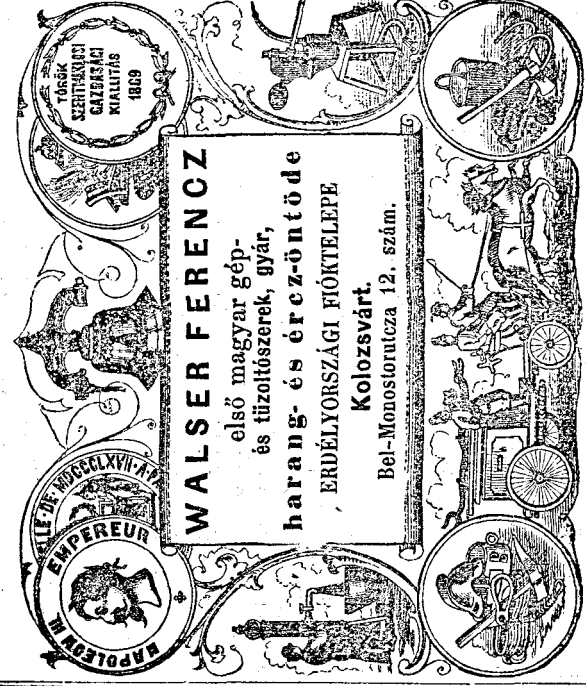
**PHOSPHOR-
lapdacs**

mezei egerek tömeges kiirtására ajánlja ismert minőségben és olcsó árban.

SIPŐCZ ISTVÁN, gyógyszerész
(5—12) Pécsset. (2.)

Kívánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

Üzlet nagybővítés és vízművészeti kellekek tárlata.

WALSER FERENCZ
első magyar gép-
és tüztűzszerek, gyár,
harang- és érez-öntöde
ERDELYORSZÁGI FŐKÖTELEPE
Kolozsvárt.
Bel-Monostoruca 12. szám.

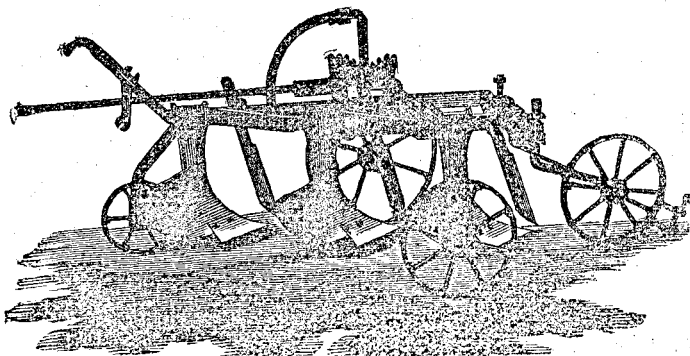
Szerelő-műhely vízvezetékek kirak s berendezésére.

(7—52.)

Ítemesen leszállított gyári árak mellett.

(3.)

Az általános kitünőknek elismert és több első díjjal kitüntetett

Schlick-Krumpach-féle kettős és hármas ekéket kifogástalan kivitelben ajánlja a Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaságának

gazdasági gép-osztálya.

Budapest váci-út 1696—1699. sz.

(Központi iroda váci-körút 57. sz.)

Raktáron tart továbbá saját gyártmányu: Little Giant csöves tengeri darálókat, szabadalmazott csöves tengeri darálókat ló- és gőzhajtásra, egyes és kettős örlőmalmokat szij- és kerék-hajtásra. Baker-féle gabona rostákat, tengeri morzsolókat, szecekkavágókat stb. stb. Árjegyzék díj- és bérmentesen küldetik.

(5.)

(2—6)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter							100 kilo		1 köb- meter	1 kilo marha- hús
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török- buza	széna	szal- ma	tüzifa		
k r a j c z á r o k b a n												
Balázsfalva	február	7	600	525	400	—	—	415	250	—	250	40
Bánfi-Hunyad	február	5	650	500	500	—	220	500	—	—	160	44
Besztercze	február	5	625	425	—	—	260	600	580	230	300	36
Brassó	február	8	665	560	450	380	270	440	345	200	250	34
Csik-Szereda	február	6	700	563	425	400	275	500	220	70	200	32
Deés	február	5	760	660	580	—	320	540	620	180	380	40
Déva*	február	9	1005	830	785	—	—	760	210	100	290	44
Dicső-Szent-Márton	február	6	550	425	425	—	280	425	380	260	380	44
Erzsébetváros	február	9	650	500	450	—	350	450	320	160	250	44
Fogaras	január	25	680	—	425	—	290	450	210	100	220	42
Gyula-Fehérvár	február	9	700	550	475	—	325	450	230	120	230	46
Gyergyó-Szent-Miklós	február	9	800	750	500	500	300	525	300	100	180	32
Hátszeg	február	4	630	540	420	260	240	440	120	8	300	44
Kézdi-Vásárhely	február	7	675	600	430	380	275	430	400	100	300	40
Kolozsvár	február	7	686	—	448	—	266	457	400	180	300	48
Maros-Vásárhely*	február	7	860	610	760	790	715	640	440	190	450	40
Medgyes	február	7	670	580	450	—	290	425	160	90	235	38
Nagy-Enyed	február	7	625	500	425	—	360	425	480	180	280	44
Nagy-Szeben	február	5	750	600	470	—	280	470	230	150	345	45
Nagy-Várad	február	5	672	565	481	408	250	456	450	250	380	48
Segesvár	február	7	725	500	450	—	280	430	160	130	220	40
Sepsi-Szent-György	február	11	700	660	440	350	260	440	250	140	175	40
Szamosujvár	február	11	660	530	470	—	260	475	240	75	240	40
Szász-Régen	február	7	650	475	475	—	300	475	700	380	250	40
Szász-Sebes	február	7	725	600	500	—	350	450	210	140	240	44
Szászváros	február	9	690	590	470	—	330	430	320	100	210	44
Székely-Udvarhely	február	5	750	600	450	—	250	500	260	40	280	40
Szilágy-Somlyó	február	1	658	488	488	470	244	470	400	200	320	40
Teke	február	4	600	500	450	350	250	450	300	40	1200	40
Torda	február	9	625	450	450	400	260	410	200	15	250	44

A *-al jegyzett árak metermázsára vonatkoznak.

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája.

Árszabály tér szerint		1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-26 1-30 1-36 1-40 1-52																			
		széri hirdetésnél bélyeggel együtt																			
		frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr		
1/16 oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	60
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	73	10
3/16 oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	106	60
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35
4/16 oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35
2/16 oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85
1/16 oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 krajával számítatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akárhányszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyed rész

engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomtatott Gázár Híradó örökösseinél, közép-utca Minorita-épület.